

Op 28 mei 1831 besliste het Nationaal Congres om de gemeenten die zich gedurende de onafhankelijkheidsstrijd verdienstelijk gemaakt hadden te belonen.

Elke gemeente of stad die vrijwilligers stuurde of op enerlei wijze bijgedragen had tot het welslagen van de revolutie zou een erevaandel ontvangen.

Op 28 september 1831 werd te Brussel met dit doel een commissie opgericht die samengesteld was uit leden van de Commissie voor Nationale beloningen enerzijds en negen congresleden anderzijds. Zij werd belast met het toekennen van de vaandels en duidde een hondertal steden en gemeenten aan. Ook de stad Oostende werd aangeduid. (1)

In het besluit van 15 september 1832 drukte de koning de wens uit om de vaandels persoonlijk aan de gemeentelijke autoriteiten te overhandigen. Een afvaardiging samengesteld uit de burgemeester, schepenen of notabelen en oud-vrijwilligers van 1830 begaf zich naar de hoofdstad om het embleem in ontvangst te nemen. De plechtigheden waren voorzien op 27 september, wat samenviel met de herdenking van de septemberdagen.

De erevaandels

De afmetingen van deze zijden vaandels, afgebiesd met een driekleurige franje, bedragen 130 cm op 120 cm. Elk vaandel draagt de vermelding "A LA COMMUNE (LA VILLE) DE..... LA PATRIE RECANNAISSANTE".

Deze vermelding is voor alle gemeenten in het Frans. Rondom het vaandel zijn eikebladeren aangebracht en in het midden prijkt het getal 1830 omringd door eenlauerkrans. Al deze versieringen zijn in goudborduursel. De vlaggestok is uit zwartgevernist hout en voorzien van een rechthoekige kopstuk waarop een vergulde Belgische leeuw prijkt. Rechtopzittend houdt hij in de voorste klauwen een piek, met daarop een vrijheidsmuts. Op het kopstuk staat aan de ene zijde de vermelding "LIBERTE" en op de andere kant het jaartal MDCCCXXX gegraveerd.

Opvallend en eigenaardig is het feit dat de kleuren horizontaal geplaatst zijn, rood bovenaan, zwart onderaan, geel in het midden. Inderdaad, oorspronkelijk had ons nationaal embleem die schikking. Een besluit op 23 januari 1831 door Voorlopig Bewind uitgevaardigd, besliste tot hen verticale schikking van de kleuren. Het lijkt misschien eigenaardig dat men in 1832 tegen dit besluit in heeft gehandeld bij de vervaardiging van de erevaandels. Vermoedelijk wilde men de herinnering aan de "eerste Belgische vlag" zoals die op 26 augustus 1830 gehesen werd op het stadhuis van Brussel, bewaren.

De uitreiking van de vaandels:

Het verslag in het Belgisch Staatsblad verhaalt de gebeurtenissen vandonderdag 27 september 1832 op volgende wijze: "Op deze dag, twee jaar geleden, luidde voor ons land het uur van de bevrijding. De Hollanders, goed gewapend, uitgerust met artillerie en voorzien van een onuitputtelijke voorraad munitie, hebben het onderspit moeten delven voor onze dappere vrijwilligers, die slechts bewapend en ordeloos ten strde trokken, met als enig motief de liefde voor vrijheid en vaderland. Vandaag worden uit erkentelijkheid, in naam van het vaderland, deze nationale erkenningssteken uitgereikt aan de moedige strijders die hun leven gaven voor onze onafhankelijkheid... Dit is een nationaal feest, waarop koning en volk, één in verlangens en gevoelens, zich verenigen om elkaar te steunen en te verdedigen. Het is een feest dat België zich nog lang zal geheugen en waarop men terecht fier en gelukkig zal zijn."

In het midden van het Koningsplein te Brussel stond een tribune, versierd met de nationale kleuren, opgericht. Omheen de tribune hingen wapperende banieren met de wapens van de provincies. 's Morgens kondigden artillerie-salvo's en klokkengelui de plechtigheden aan. Om half twaalf begaven de afgevaardigden van de gemeenten evenals de invaliden van de septemberdagen die in het stadhuis samengekomen waren, zich naar het Koningsplein, waar het leger en de burgerwacht reeds opgesteld stonden. 's Middags werden de 100 vaandels door onderofficieren van de burgerwacht en het leger naar de tribune overgebracht. Een salvo van 21 kenonschoten kondigde de aankomst van de koning aan, die door de leden van de Commissie voor Nationale beloningen verwelkomd werd.

Na een korte inleiding door de heer Gendebien, voorzitter van de Commissie, hield de koning een toespraak.

De afgevaardigden werden in alfabetische volgorde bij de koning ontboden en ontvingen uit zijn handen het vaandel samen met een oorkonde die door de heer Gendebien ondertekend was. Na de uitreiking defileerden de troepen en de delegaties met de ontplooide vaandels voorbij de tribune. Om 19 uur waren alle afgevaardigden van de steden en gemeenten, de burgerlijke en militaire autoriteiten, de leden van beide kamers en de ministers samen in de galerijen van het paleis der Naties voor een schitterend banket.

Triomfantelijke terugkeer.

De afvaardiging van Oostende keerde naar huis terug op Zaterdag 29 september. Ze werden ontvangen door de stadsautoriteiten en een grote menigte even buiten de stadsbestingen dicht bij de Brugse poort. Het vaandel werd overhandigd aan de Burgerwacht van de stad (2).

Wat is er van deze vaandels geworden?

Verskillende gemeenten bezitten nog een goed bewaard en prachtig vaandel. De tand des tijds en de talloze verplaatsingen daarentegen verklaren waarom de vaandels van andere gemeenten zich in een minder goede staat bevinden. Nog andere gemeenten bezitten het vaandel niet meer en weten niet eens wat er van geworden is.

Wat is er uiteindelijk met het vaandel van Oostende gebeurd?

Bij de terugkeer uit Brussel werd het vaandel dus overhandigd aan de Burgerwacht. Wij mogen veronderstellen dat deze instelling het vaandel zal behouden hebben tot bij haar officiële opheffing in 1921. Wat er nadien mee gebeurd is, is moeilijk te achterhalen maar in 1932 vinden wij het vaandel terug in het fort Napoleon. Toen in dit jaar, op initiatief van de heer C. Loontjens, toenmalig conservator, het fort Napoleon als heemkundig museum werd ingericht kreeg het vaandel er een gepaste plaats (2). Hier ook kunnen wij veronderstellen dat het er bewaard werd tot in 1939-1940. Tijdens de mobilisatie en de daaropvolgende Wereldoorlog werd het Fort echter bezet door Belgische, Franse en Duitse soldaten, die de verzameling een enorme schade toebrachten. Slechts in 1941 kreeg het stadsbestuur toelating om wat overblijfselen te evacueren. De restanten van deze verzameling werden ondergebracht in de kelders van het Gerechtshof (3). Als het vaandel tot deze "resten" behoorde weten wij niet. In 1948 nam stadsarchivaris Frank Edebau het initiatief een klein heemkundig museum op de zeedijk, in de Koninklijke Gaanderijen in te richten. De voornaamste voorwerpen, uit de oorlog gered, werden daar tentoongesteld (4). Het vaandel was er echter niet meer bij (5).

Ofwel sneuvelde het tijdens de mobilisatie of is het gewoon gerot in de kelders van het Gerechtshof na 1941.

Opnieuw in de belangstelling

De plechtige overhandiging in 1832 van de erevaandels werd herdacht tijdens de tentoonstelling in het Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis te Brussel, met als thema "27 september 1830". De organisatoren trachtten een beeld te schetsen van de septemberdagen, van de eerste maanden van het onafhankelijk België en in het bijzonder van de overhandigingsceremonie van deze vaandels. De heer Paul Van den Boeynants, toenmalig vice-eerste minister en minister van Landsverdediging, nodigde voor de openingsdag de burgemeesters uit van de steden die een nationaal embleem ontvingen in 1832.

De plechtigheid ging door op 27 september 1978. Een zestigtal burgemeesters waren aanwezig (6). Wij hebben niet kunnen terugvinden of de stad Oostende vertegenwoordigd was.

Waarom geen nieuw vaandel?

Het erevaandel van Oostende bestaat dus niet meer. Maar misschien kunnen wij het voorbeeld volgen van verschillende steden waaronder Brussel, Giel en Dison. Deze steden lieten een repliek maken van het originele vaandel zodat dit symbool van vrijheid, onafhankelijkheid en eenheid van België aan de vergetelheid werd onttrokken.

Deze repliek zou een ereplaats kunnen innemen in één der zalen van het Stadhuis en ter gelegenheid van plaatselijke of nationale feesten gehesen worden. Het is tenslotte ook een aandenken aan de eerste gesneuvelden voor het vaderland.

Jean-Pierre FALISE

Bronnen

- (1) Erevaandels - 1830 (Ch. De Maere - Memo historisch tijdschrift, nr. 5-81).
- (2) Le Fort Napoleon - son histoire - le musée (C. Loontjens - L'Echo d'Ostende 1933).
- (3) Fort Napoleon... Wat doen we ermee? (J.B. Dreesen - De Plate - 5e jaargang, nr. 7 - maart 1976).
- (4) Beknopte historiek van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" (J.B. Dreesen - De Plate - 8e jaargang, nr. 12 bis - december 1979).
- (5) Catalogus van het Heemkundig Museum in de Koninklijke Gaanderijen van Oostende (Oostende, Omnia, 1948).
- (6) Vox - Militair Tijdschrift (5e jaargang, nr. 34).

VRAAG :

De heer Xavier TRICOT, Louisastraat 2c Oostende zoekt catalogi te raadplegen van tentoonstellingen in de galerie Studio (Adolf Buylstraat);
Vooral die van James Ensor zijn belangrijk. Het gaat om de periode 1930-1945.
Wie kan hem helpen?

LAATSTE NUMMER

Dit is het laatste nummer van "De Plate" dat onze leden voor 1983 ontvangen. Enkel zij die hun lidgeld 1984 hebben gestort zullen het januari-nummer ontvangen!